జ్ఞానదేవుడు

ప్రొ॥ పి.శ్రీరామమూర్తి

(గత సంచిక తరువాయి)

నన్ను క్షమించండి!

రామానందస్వామి జ్ఞానదేవుని భాగవత ధర్మ ప్రచారం చేయవలసిందిగా కోరాడు. జ్ఞానదేవుడు తాను సర్వేశ్వరుని సేవకుడనని అతని ఆజ్ఞను శిరసా వహించటమే తన ధర్మమని తలచి జీవితాన్ని భాగవత ధర్మ ప్రచారానికి అంకితం చేశాడు. వాళ్ళు నలుగురూ పండరి పురానికి ప్రయాణమయ్యారు. వేదపాఠం చేసిన ఆ మహిషం కూడా వాళ్ల ననుసరించింది. త్రోవలో వాళ్ళు సేవసే గ్రామాన్ని చేరుకున్నారు. అక్కడొక మసీదు ఉంది. ఆ మసీదులో ఆ రాత్రి గడపదలచారు. అక్కడి అధికారియైన ఒక ముసల్మాను ముల్లా వారిని నివారించాడు. ''ఈ మసీదు ముసల్మానులది'' అని చెప్పాడు. అంతట జ్ఞానదేవుడు బిగ్గరగా ఆ మసీదు నుద్దేశించి ''నీవు ఎవరికి చెందిన దానవ'' ని ప్రశ్నించాడు. ప్రత్యుత్తరంగా ''నా మసీదు జనులందరిదీ'' అని వినబడింది. ఆ మాటలు విన్న ముల్లా సంభ్రమాశ్చర్యాలతో ''మీరెవరో మహనీయులు. నన్ను క్షమించండి. మీరీ రాత్రి ఇక్కడనే విశ్రమించి వెళ్లండ''ని ప్రార్థించాడు. వారలానే సేదదీర్చుకొని ఉదయమే బయలుదేరి తమ పయనం సాగించారు.

సచ్చిదానందా! లే!

వారు బయలుదేరిన వెంటనే ఒక శవాన్ని మోసికొంటూ ఒక ఊరేగింపు ఎదురయింది. ఒక స్త్రీ దీనవదనగా ఊరేగింపులోనుంచి వచ్చి జ్ఞానదేవుని పాదాలపైన బడింది. అతడామెను ''పుత్రవతియై సౌభాగ్యం పొందమని'' దీవించాడు. ఆమె విలపిస్తూ-- ''మహాత్మా! ఆ శవం నా భర్తదే. ఈయన మరణించాడు. నేను సహగమనం చేయడానికి పోతున్నాను'' అని చెప్పింది. అది విని జ్ఞానదేవుడు ''మనమందరం దేవునికి పనిముట్టుల వంటివారం. ఆ పరమేశ్వరుడు నా చేత ఈ దీవెనలు పలికించాడు. కనుక అతడే నీ భర్తకు ప్రాణదానాన్ని కూడ చేయగలడని'' పలికాడు. అక్కడ కూడిన ప్రజలందరూ ఇది ఎలా సాధ్యమవుతుందా అని చూస్తున్నారు. జ్ఞానదేవుడా శవాన్ని దించండని చెప్పాడు. అతడు దాని దగ్గర కెళ్లి 'ఓ సచ్చిదానందరూపుడవైన పరమాత్మా! నీ అంశ అయిన ఆత్మను ఈ మృతదేహంలో చొరనివ్వు' అని ప్రార్థించాడు. సచ్చిదానందా!

లెమ్మని అనగానే అతడు నిద్రనుంచి లేచినట్లు లేచి నిలబడ్డాడు. అందరూ ఆశ్చర్యచకితు లయ్యారు. వారందరూ జ్ఞానదేవునికి నమస్కరించి ''మహాత్మా! మీరు మహానుభావులు. మరణించిన వాణ్ణే పునరుజ్జీవితుని చేశారు'' అని కొనియాడారు. అంతట జ్ఞానదేవుడు వారికి భగవద్గీతలోని ఉపదేశాలు స్పష్టంగా తెలియ చెప్పాడు.

భావార్థ దీపిక

ఆత్మకు చావు లేదు. మరణ మనేది కేవలం జీర్ణించిన దేహాలను వదలటమే. ఆత్మ మళ్లీ మరొక శరీరాన్ని ధరిస్తుంది అని చెప్పాడు. దానితో వారు గీతోపదేశాలను సంపూర్ణంగా తెలియ బరచమని ప్రార్థించారు. జ్ఞానదేవుడు అన్న నివృత్తినాథుని వంక చూశాడు. అతని అనుమతితో అతడు గీతా రహస్యాన్ని సరళమైన దేశ భాషలో వివరించటం ఆరంభించాడు. భగవద్గీతలోని 770 శ్లోకాలకు తొమ్మిదివేల 'ఓవీ' లలో వ్యాఖ్యానం చేశాడు. ఓవీ ఛందం మరాఠీభాషలో సుప్రసిద్ధమైంది. ఇది గానయోగ్య మైంది. ఇందులోని భాష మృదు మధురం, సర్వసులభం. దీనిని 'భావార్థ దీపిక' అని అంటారు. భావాలు ప్రసన్న గంభీరాలై హృదయాల నాకర్షిస్తున్నాయి. భగవద్గీతపై దేశ భాషలలో వ్రాసిన వ్యాఖ్యానాలలో ఇది మొదటిది. ఇది 'జ్ఞానేశ్వరి' అని ప్రసిద్ధిగాంచినది. నివృత్తినాథుడు దీనిని ప్రశంసిస్తూ ఉపనిషత్సారాన్ని పొందుపరుస్తూ మరొక స్వతంత్ర గ్రంథాన్ని వ్రాయమని తమ్ముణ్ణి ప్రేరేపించాడు. దానితో అతడు స్ఫూర్తి వాదాన్ని ప్రతిపాదిస్తూ 'అమృతానుభవ' మనే గొప్ప గ్రంథాన్ని రచించాడు. ఇందులో శాంకరాద్వైతం సమర్థింప బడింది.

ఈ విధంగా గీతావ్యాఖ్యానాన్ని పూర్తిచేసి అక్కడి నుంచి ఆలందికి వారు ప్రయాణమయ్యారు. త్రోవలో ఆ మహిషం మరణించింది. దానిని సమాధి చేశారు. వారు అలంది చేరగానే అక్కడి ప్రజలు వారికి ఘనస్వాగతం ఇచ్చారు. ఆ సోదరుల ముఖ పద్మాలు భగవద్భక్తితో వికసించి ఉన్నాయి. జనులందరు తమను తరింపజేయటానికి వచ్చిన మహాత్ములుగా వారిని గుర్తించారు. నేను నేనంటూ వారు జ్ఞానదేవునికి శిష్యులయ్యారు.

జ్ఞానదేవుని మహిమలను ప్రకటించే గాథ లెన్నో ఉన్నాయి. వీసోబా యనే బ్రాహ్మణుడు ఈర్ష్యాళువు. ఇతడు వెలివేయబడిన బ్రాహ్మణ బాలురకీ గౌరవ మర్యాదలు తగవని భావించాడు. ఆ రోజు దీపావళి పండుగ. నివృత్తి నాథుడు చెల్లెలిని భక్ష్యాలు తయారుచేయమని కోరాడు ఆమె సరేనని కొత్త మట్టిపాత్రను తీసుకుని రావటానికి కుమ్మరి వాని దగ్గరికెళ్లింది. కుటిలు డైన వీసోబా పాత్రలను వీరికి అమ్మకూడదని నిషేధించాడు. ఈ వెలివేయబడిన వారికి మీరు కుండలనమ్మితే మీ కుండలనన్నింటిని బ్రద్దలు చేస్తానని బెదరించాడు. ముక్తాబాయి అశ్రుపూరిత నయనాలతో ఇంటికి పోయింది. జ్ఞానదేవుడామెను ఓదారుస్తూ 'నా వీపుపైన నీవు భక్ష్యాలు చేయుమని' చెప్పాడు. జఠరాగ్నిని ప్రజ్వలింపజేస్తూ అతడు వీపునే పెనంగా చేశాడు. ముక్తాబాయి భక్ష్యాలు చేసి సోదరులందరికి విందు చేసింది. ఇది అంతా రహస్యంగా పరికిస్తున్న వీసోబా విస్తుపోయి లజ్జా భరితుడై పశ్చాత్తాపం చెందాడు. ఆ సోదరుల పాదాలపైబడి క్షమాభిక్ష వేడుకొన్నాడు.

గోడే నడచి వెళ్లింది

జ్ఞానదేవుని మూడవకృతి 'చాంగదేవపాషష్టీ', దీని రచనకు సంబంధించి ఒక ఐతిహ్యం ఉంది. చాంగదేవుడు మహాయోగి. కష్టతరాలైన యోగ సాధనలను చేసి జరా మృత్యువులను జయించాడు. అయినా అతడహంకారి. పిన్నవాడైనా మహా మహిమగల జ్ఞాన దేవుని చూడాలనుకొన్నాడు. అతనికొక లేఖను పంపాలనుకొన్నాడు. కాని వయసులో చిన్నయైన అతనినెలా సంబోధించటమా అని తెల్లకాగితాన్నే పంపాడు. తానొక భయంకరమైన పులిని ఎక్కి, పాములను, శూలాన్ని చేతపట్టుకొని జ్ఞానదేవుని దగ్గరకు బయులుదేరాడు. ఆ సమయంలో జ్ఞానదేవుడు కూడా తన సోదర సోదరులతో ఒక గోడపై కూర్చొన్నాడు. ఆ తెల్ల కాగితాన్ని లేఖగా పంపినదానిని చూసి నవ్వుకొని ఆ గోడనే కదల్చి అది వాహనంగా చాంగదేవునికి ఎదురు వెళ్లాడు. అచేతనమైన గోడనే కదలించి తేగలిగిన జ్ఞానదేవుని మహిమను చూసి చాంగదేవుడు సిగ్గుపడ్డాడు. పులిని దిగి భక్తి వినమ్రుడై జ్ఞానదేవునికి పాదాభివందనం చేశాడు.

తానెన్ని సంవత్సరాలు యోగసాధన చేసినా తన చిత్తమా కాగితంలాగా ఏమీ అంటకే ఉండిపోయిందని బాధ పడ్డాడు. జ్ఞానదేవుడాతని కుపదేశం చేస్తూ 65 ఓవీలను పూర్తి చేశాడు. అవే 'చాంగ దేవపాషష్టీ' అని ప్రసిద్ధి కెక్కాయి. జ్ఞానదేవుడు హిందీ పదాలను కొన్నింటిని వ్రాసి ఉన్నాడు. చాంగ దేవుడు జ్ఞానదేవుని భక్తునిగ మారిన వార్త నలుదిక్కుల వ్యాపించింది. అలాంటి మహా యోగినే పరాజితుని చేసిన మహనీయుని సందర్శించి జన్మపావనం చేసికొందామని వేలకొద్ది భక్తులు ఆలందికి చేరారు.

వాళ్ల ననుగ్రహించండి!

జ్ఞానదేవుడు సోదరసోదరీ సహితంగా తీర్థయాత్రలు చేయాలను కొన్నాడు. పుణ్యక్షేత్రాలను సందర్శిస్తూ 'చాకణ' అనే గ్రామాన్ని చేరాడు. ఆ ఊరిలో మహీపతి రాయలనే ఒక శ్రీమంతు డుండేవాడు. అతనికి జ్ఞాన దేవుడంటే అపారభక్తి గౌరవాలుండేవి. అతనిని తన ఇంటికి తీసికొనిపోయి ఎంతగానో సత్కరించాడు.

మహీపతిరాయని కుమార్తె సీతా బాయి. ఆమె భర్త రామరాయలు. ఆయన గొప్ప జమీందారు. సీతా బాయికి తండ్రికి లాగానే జ్ఞానదేవునిపై అపారభక్తి ప్రపత్తులుండేవి. కాని ఆమె భర్త అయిన రామరాయలకు సాధు పంతులపైన అంత ఆదరం ఉండేది కాదు. ఆయన స్వగ్రామం కర్హాడద. మహీపతి రాయలు జ్ఞానేశ్వరుని ఆ గ్రామానికి వెళ్లినపుడు తన కూతు రింటికి వెళ్లి వాళ్ల ననుగ్రహించండని వేడు కొన్నాడు.

జ్ఞానదేవుణ్ణి నేనే!

జ్ఞానదేవుడు పండరీపురానికి వెడుతున్నాడు. ఆ కాలంలో పండరి పురంలో సుప్రసిద్ధుడైన నామదేవుడనే భక్తుడు నివసిస్తున్నాడు. వారిద్దరూ కలిసికొని బ్రహ్మానంద భరితు లయ్యారు. తన యాత్రలలో నామ దేవుని తీసుకొని పోవాలని జ్ఞానదేవుని కోరిక. కాని నామదేవుడు పండరి నాథుని దర్శనం లేకుండా ఒక్కరోజైనా గడపలేడు. జ్ఞానదేవుని కోరికను కూడ త్రోసిపుచ్చలేక పోయాడు. దానితో అతడు పండరీనాథుని అనుమతి అయి తేనే రాగలనని చెప్పాడు. అది విన్న జ్ఞానదేవుడు పండరి విఠలుని ప్రార్థిస్తే అతడు ప్రత్యక్షమై నామదేవుని జ్ఞానదేవునితో తీర్థ యాత్రల కెళ్లమని ఆజ్ఞాపించాడు. తానే జ్ఞానదేవ స్వరూపుడని అతనిలోనే తనను చూసు కోమని చెప్పాడు. దానితో వారిద్దరూ సోదరీ సోదరులతో తీర్థ యాత్రలకు బయలుదేరారు. వాళ్ళు భగవద్భజన కీర్తనలు జరుపుతూ, జ్ఞానోపదేశం చేస్తూ మెట్టిన భూమినంతా పవిత్రీకరిస్తూ పోతున్నారు.

ఆ సంతు మహాత్ములు తేద గ్రామానికి వచ్చారు. అక్కడ 'భక్త కుంభారు' అని ప్రసిద్ధి చెందిన భక్తాగ్రేసరుడున్నాడు. ఆయన వీరి కందరికి ఆదర సత్కారాలు చేశాడు. ముగ్గురు మహాజ్ఞానులు ఒక్కచోట చేరిన పవిత్ర సమయ మిది.

ఆ భక్త బృందం సంచరిస్తూ కర్హాడద గ్రామాన్ని సమీపించారు. ఆ గ్రామంలోని జమిందారు రామ రాయలు ఈ సంతుల మహిమ తెలియక వారిని తన గ్రామంలోకి రాకూడదని కట్టుబాటు చేశాడు. ఈ వార్త సీతాబాయికి తెలిసింది. ఆమె చాలా చింతించింది. చివరికి సీతా బాయి ఉపాయంతో అతణ్ణి సమ్మతింప చేసింది. జ్ఞానదేవుడు తన ఉపదేశ ప్రభావం చేత రామరాయని మనస్సు నాకట్టుకున్నాడు.

ఉజ్జయినిలో వీరమంగళుడని ఒక భక్తుడు ఉండేవాడు. అతనికి రామానందుడు జ్ఞానదేవుని రాకను గూర్చి ఎప్పుడో చెప్పాడు. అతడు ఎదురు చూస్తున్నాడు. అతని భక్తి శబరి భక్తి వంటిది. జ్ఞానదేవుడు ఉజ్జయిని చేరగానే అతనికి దర్శనమిచ్చాడు. అతని ఆనందానికి మేర లేదు. ఆనందాతిరేకంతో ధన్యవాదాల నర్పిస్తూ అతడు దేహత్యాగం చేశాడు. ఆ ప్రదేశంలో జ్ఞాన దేవుడు శివలింగాన్ని ప్రతిష్ఠించాడు. ఆ శివ లింగమిప్పటికీ ఉజ్జయినీ సమీపంలో గల సాందీపా శ్రమానికి తూర్పుదిక్కున విరాజిల్లు తోంది

ఏనుగుకేం తెలుస్తుంది?

క్రమంగా ఈ భక్తవర్యులు కాశీ నగరాన్ని చేరారు. ఆ నగరంలో వారికొక పెద్ద ఊరేగింపు ఎదురైంది. అంబారీతో అలంకరింపబడిన ఒక ఏనుగు పూల మాలను తొండంతో తీసికొని వీరి వైపుకే రాసాగింది. ఆ ఏనుగు జ్ఞానదేవుని

సమీపించి అతని మెడలో ఆ పూల దండను వేసింది. ఆ ఏనుగు వెంట ముద్గలాచార్యుడనే మహా పండితుడు యజ్ఞదీక్షితుడై వస్తున్నాడు. తాను చేసే యాగంలో అగ్రాసనాన్ని అలంకరించ టానికి తగిన వ్యక్తిని ఎన్నిక చేయటానికి అతడీపద్ధతిని అవలంబించాడు. కాని అక్కడి బ్రాహ్మణులు ఆ బాలుని ఔన్నత్యాన్ని గుర్తించలేక ''ఎవరు యోగ్యులో ఏనుగు కేమి తెలుస్తుం దని'' ఆక్షేపించారు. అది విన్న నామ దేవులు మరి ఏ విధంగా మహా పురుషు లని తెలిసికొంటారని ప్రశ్నించారు. దానితో అక్కడి పండితులు కాశీ విశ్వేశ్వరు డెవని చేతులతో పురోడాశాన్ని (ప్రసాదమును) స్వీకరిస్తాడో వాడే మహాత్ముడని మేము విశ్వసిస్తామని ఉద్ఘోషించారు. అంతట వారందరూ విశ్వేశ్వరుని ఆలయానికి వెళ్లారు. అక్కడ జ్ఞానదేవుడు విశ్వేశ్వరుని స్తుతించి పురోడాశాన్ని నివేదించారు. విశ్వేశ్వరుడది స్వీకరించగా అది అదృ శ్యమయ్యింది. అందుపై వారందరూ జ్ఞానదేవుడు సామాన్య మానవుడు కాడని, మహామహిమాన్వితుడనీ గుర్తించి వారికి యజ్ఞంలో అగ్రాసనా న్నలంకరింప చేసారు. పెద్ద ఊరేగింపు చేసి అతణ్ణి గౌరవించారు.

వార్కరీ సంప్రదాయం

ఇలా తీర్థయాత్రలు జయ ప్రదంగా చేసి వారు ఆలందికి తిరిగి వచ్చారు. వెళ్లిన ప్రదేశాలలో నామ సంకీర్తనలను చేస్తూ తన ఉపదేశాలు వినిపిస్తూ వచ్చారు. ఇలాంటి సంప్ర దాయాన్నే వార్కరీ (యాత్రిక) సంప్ర దాయమంటారు. జ్ఞానదేవుడే ఈ సంప్రదాయానికి మూల పురుషుడుగా కొనియాడబడుతున్నాడు. తరువాత ఈ సంతు మహాత్ముల సంప్రదాయమే తుకారాం మొదలైన భక్తాగ్రేసరులచేత నలుదిక్కుల వ్యాపింపజేయబడింది. నామదేవుని హిందీ కీర్తనలు 80 సిక్కు మత గ్రంథమైన గ్రంథ సాహెబ్‌లో చేర్చబడినాయి.

భౌతిక దేహం త్యజించాడు

జ్ఞానదేవుడు కారణజన్ముడు. తాను చేయాల్సిన కార్యాలన్నిటిని ఇరవై ఒక్క సంవత్సరాల ప్రాయంనాటికే పూర్తి చేశాడు. కార్తీక బహుళ త్రయోదశీ గురువారంనాడు మధ్యాహ్న సమ యంలో భౌతికదేహాన్ని పరిత్య జింప నిశ్చయించాడు. నామదేవులీ సంఘట నను ఎంతగానో గంభీరంగా వర్ణించారు

''జ్ఞానదేవులు జీవన్ముక్తులు. సమాధి యోగ్యమైన ఆసనాన్ని స్వీకరించి కూర్చున్నారు. జ్ఞానేశ్వరిని ముందుంచుకొని మూడుసార్లు చేయి జోడించి నమస్కరించారు. కళ్ళు మూసుకున్నారు''. తరువాత ఒకటి రెండు సంవత్సరాల కాలంలోనే నవృత్తి నాథుడు, సోపాన దేవుడు, ముక్తా బాయి కూడ పరమపదించారు.

ఈ విధంగా చిన్నవయస్సులోనే ఇంత మహా మహిమాన్విత జీవితాన్ని గడిపి, భగవద్భక్తులను మార్గదర్శకులై, అసామాన్య ప్రతిభాస్ఫోరకమైన ఉద్గ్రంథాలను రచించి, భక్తజన హృదయాంకితులైన శ్రీ జ్ఞానదేవులు ధన్యులు. ఈ చిన్ని జీవిత చరిత్రను వారు జ్ఞానేశ్వరిని ముగించిన మాటలతో ముగించటం యుక్తం కదా!

జ్ఞానదేవ సుభాషితాలు

ఈ సమస్త జగత్తుకు అంత రాత్మయై ప్రేరకుడైన పరమే శ్వరుడు నాయీ వాగ్రూపమైన యజ్ఞం చేత ప్రీతుడై నాకీ ఆశీస్సుల నిచ్చుగాక!

దుర్మార్గులు తమ దౌష్ట్యాన్ని వదలి సన్మార్గాన్నవలంబింతురు గాక! జీవులలో పరస్పరం ప్రేమ ప్రీతులు నెలకొను గాక!

దుష్కర్మల మానసాలలో అజ్ఞానాంధ కారం పటాపంచలై జ్ఞాన ప్రకాశ మావిర్భవించు గాక!

ఈ భూమిలోని మానవులందరు హితోపదేశం చేసే మహాపురుషుల సత్సంగంలో పాల్గొందురు గాక!

దైవ భక్తిపరాయణులైన మహాత్ములు కల్పవృక్షం వంటివారు. వారి నీడలో అన్ని కోరికలు నెరవేరు తాయి. వారు చింతామణి వంటి వారు. అందరి చింతలను తీరుస్తారు. వారి మాటలు అమృత సముద్రాలు. వారు మానవ హృదయాలలోని చైతన్యాన్ని మేల్కొల్పుతారు. అలాటి భగవద్భక్తులే మనకు నిజమైన మిత్రులు, బంధు వులు అవుతారు. వారి సాంగత్యమే అందరి హృదయాలలో సద్బుద్ధిని కలుగజేస్తుంది. వారు మచ్చలేని చంద్రుని వంటి వారు. వారు శీతల ప్రకాశంగల సూర్యుని వంటివారు.

ఈ ప్రపంచమంతా పరిపూర్ణమైన ఆనంద సామ్రాజ్యమై ఆదిపురుషుని భక్తితో పరవశమైపోవాలి. **(సమాప్తం)**